

Estratègia L'ESS a la Barcelona de 2030

Document per validar al Grup Motor

i per presentar a l'Àmbit participat ampliat el 22/10/19

PERQUÈ UNA ESTRATÈGIA D'ESS 2030?.....	1
0. Introducció al document.....	2
I. L'Economia Social i Solidària.....	4
II. Contextualització.....	5
III. L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible.....	9
IV. Visió: L'Economia Social i Solidària a la Barcelona de 2030.....	10
QUÈ COMPATIREM ELS PROPERS 10 ANYS?.....	11
V. Línies estratègiques generals.....	11
L1: Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió en sectors estratègics.....	11
S1: Agroecologia i alimentació.....	12
S2: Atenció i cura de les persones.....	12
S3: Comerç de proximitat.....	12
S4: Cultura.....	13
S5: Energia.....	13
S6: Habitatge.....	13
S7: Mobilitat i logística.....	14
S8: Tecnologia i Digital.....	14
L2: Visualitzar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat.....	14
L3: Crear i consolidar estructures estratègiques de l'ESS.....	14
L4: Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes.....	15
L5: Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS.....	15
L6: Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat.....	15
L7: Contribuir a democratitzar l'economia de la ciutat.....	16
L8: Desenvolupar les palanques estratègiques que impulsin l'Estratègia.....	16
P1: Consum conscient.....	16
P2: Compra i contractació pública responsable.....	16
P3: Educació.....	16
P4: Finançament.....	17
P5: Nova gestió pública.....	17
L9: Transversalitzar els reptes de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.....	17
RT1: Economia digital.....	17
RT2: Economia feminista.....	18
RT3: Migracions.....	18
RT4: Transició energètica i ecològica.....	18
COM VOLEM TREBALLAR PLEGADES?.....	19
VI. Participació i Governança.....	19
(A) Introducció.....	19
(B) Òrgans de participació i govern.....	20
(C) Secretaria Tècnica.....	25
(D) Entitats adherides.....	25
(E) Eines.....	27

PERQUÈ UNA ESTRATÈGIA D'ESS 2030?

0. Introducció al document

El document que teniu entre les mans és l'**esborrany de partida** sobre el qual les entitats de l'ESS reflexionarem i debatrem el contingut del document de l'Estratègia, és a dir, sobre quines volem que siguin les nostres prioritats i el nostre treball conjunt a Barcelona en els propers deu anys.

Cal recordar que l'**Estratègia és**:

- Un procés promogut entre els actors de l'ESS i l'Ajuntament per impulsar l'ESS a la ciutat.
- Un marc que alinea els esforços en ESS dels diferents actors clau de la ciutat.
- Una prioritització compartida de les línies de treball i dels sectors d'activitat clau per a l'ESS en els propers deu anys.
- Una guia per a les polítiques d'ESS en els propers governs locals.
- Una inspiració transversal per a totes les polítiques municipals (Cultura, Sostenibilitat, Mobilitat, Habitatge...).
- Una inspiració per a les administracions supralocals que fan polítiques d'ESS a la ciutat.

Per això l'Estratègia no serà:

- Un pla de treball de l'Ajuntament: aquest formularà el seu propi Pla quadriennal a cada legislatura.
- Un document vague sense compromisos: tots els actors implicats en la seva definició (i que s'hi adhereixin) ens farem nostre el document i l'usarem com a marc de les pròpies estratègies i plans de treball.
- Una suma de demandes: sí, en canvi, recull els elements comuns i de consens, tant dels actors representatius de l'àmbit de l'ESS com de les administracions públiques, en especial de l'Ajuntament.
- Un marc d'actuació sense mesures de seguiment i avaluació: l'Estratègia ha d'incloure com orientarem i mesurarem els avenços fins a 2030.

El document que us presentem és **fruit d'un procés de reflexió que s'enceta el febrer de 2019** i des d'aquell moment es creen dos espais de treball: el grup motor i l'àmbit participat ampliat.

El **grup motor** és qui lidera el procés de definició de l'Estratègia, qui implica i trasllada els avenços a les entitats que en formen part.

El grup motor està format per cinc entitats proposades per l'AESCAT (Confederació de Cooperatives de Catalunya, La Confederació, la Taula del Tercer Sector Social, la XES i la Federació de Mutualitats de Catalunya), amb dues representants de cadascuna, quatre membres d'economies col·laboratives, economies comunitàries, del teixit associatiu (Consell d'Associacions de Barcelona) i de finances ètiques (FETS) i tres representants de l'Ajuntament de Barcelona (Direcció de Serveis d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum, Direcció Executiva de Desenvolupament Socioeconòmic de Proximitat de Barcelona Activa i Comissionat d'Economia Social, Verda, Desenvolupament Local i Política Alimentària).

L'**àmbit participat ampliat** fa d'enllaç amb les entitats de primer nivell i alhora revisa i valida la documentació de l'Estratègia.

Aquest espai de presa de decisions està format pels integrants actuals de l'àmbit participat)¹, per representants de grups polítics municipals i per persones referents.

Fins ara han participat **57 persones de 51 entitats** en els diferents espais i moments:

En darrer terme, cal tenir present que el document no ha partit de zero, sinó que ha estat formulat basant-se en la llarga tasca que han fet fins ara les entitats representatives de l'ESS i el mateix Ajuntament de Barcelona, que es concreta en els documents següents:

ACRÒNIM	TÍTOL DEL DOCUMENT
3SS	Compromís local per garantir els drets socials. Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, 26 de maig de 2019.
ABCESS	L'ABC de l'ESS als municipis. XMESS, 2019.
AD	47 mesures per a l'apoderament digital als municipis. Diverses entitats, 2019.
CAB	Les mesures per enfortir l'associacionisme i l'acció col·lectiva als carrers de Barcelona. Consell d'Associacions de Barcelona.
CCB	Cultura cooperativa a Barcelona. Coòpolis / Ateneu Cooperatiu de Barcelona. Coòpolis i Ajuntament de Barcelona, 2018.
CCS	Compromís ciutadà per la sostenibilitat 2012-2022. Ajuntament de Barcelona, 2012.
EDP	Treballem per una economia més propera. Estratègia de Desenvolupament de Proximitat de Barcelona Activa. Ajuntament de Barcelona.
EI	Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials de Barcelona 2017-2027. Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva. Ajuntament de Barcelona.
EICR	Estratègia d'impuls del consum responsable 2016-2019. Ajuntament de Barcelona.
FCTC	10 mesures per cooperativitzar els municipis. FCTC, 2019.
GMS	Guia del Mercat Social. Jordi Garcia i Rubèn Suriñach. Diputació de Barcelona, 2019.
MGDC	Mesura de Govern per una Democratització de la Cura 2017-2020. Ajuntament de Barcelona.
MTSS	Una mirada al tercer sector social. Sonia Fuertes i Joan Segarra (coord.) Editorial UOC, 2019.
ODS	Informe Localització ODS 2030 a Barcelona
Procomuns	Declaració procomuns i propostes de polítiques per l'economia col·laborativa procomú a Barcelona. http://procomuns.net/ca/politiques
SC	Declaració de Sharing Cities. Barcelona Sharing Cities Summit, novembre de 2018.
XES	15 mesures cap a l'economia social i solidària als municipis. XES, 2019.
XESProcomuns	XES Procomuns: per la confluència del procomú i l'ESS
XSE	Accions per a una sobirania energètica des dels municipis. Proposta municipalista 2019. Xarxa per la Sobirania Energètica.

¹AMMFEINA, Banc del Temps, Barcola, Confederació de Cooperatives de Catalunya, Consell d'Associacions de Barcelona, Cydònia, Dimmons – UOC, DINCAT - Associació Empresarial d'Economia Social, ECAS - Entitats Catalanes d'Acció Social, FECETC - Federació de Centres Especials de Treball de Catalunya, FCCUC - Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya, FCTC - Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, Federació ECOM Barcelona, Federació de Mutualitats de Catalunya, FEICAT - Empreses d'Inserció de Catalunya, FETS - Finançament Ètic i Solidari, Fòrum Salut Mental, La Confederació, Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, XELL - Xarxa d'Educació Lliure, XES - Xarxa d'Economia Solidària, Xarxa d'Espais Comunitaris, Coòpolis Ateneu Cooperatiu de Barcelona, Xarxa d'Ateneus, (i LaFede.cat, LaCoordi i la FAVB via CAB).

I. L'Economia Social i Solidària

Si una qüestió caracteritza l'ESS és la dificultat en definir, clarament, allò que n'anomenem perímetre, és a dir qui (i què) considerem que és ESS i qui no. Les iniciatives d'ESS, podem ser formals o informals, podem ser públiques, privades o comunitàries (o qualsevol combinació de les tres), podem tenir components més sociopolítics o més socioempresarials.

Tanmateix, cada vegada que les iniciatives d'ESS ens proposem treballar plegades sentim la necessitat d'autodefinir-nos. En primer lloc perquè ens volem dotar de referents i criteris d'autoreconeixement, d'avaluació i de millora constant; en segon lloc perquè volem que se'ns identifiqui, que qualsevol institució, organització o persona ens situï en el seu marc mental, doncs aspirem a ampliar cada cop més la ciutadania que comparteix els nostres principis, valors i pràctiques en totes les facetes de la seva vida; i en tercer lloc perquè aquelles iniciatives d'ESS que ens considerem com a tals estem convençudes que hi ha moltes més iniciatives que practiquen dia a dia els valors de l'ESS però no s'hi reconeixen (encara).

Així doncs l'Estratègia necessita una primera definició de la què partirem i que al llarg de deu anys, potser, anirem revisant. Fins ara arreu del món s'han seguit quatre formes de definir l'ESS²:

- La que tendeix a cobrir molts fenòmens, utilitzant termes com economia social o tercer sector, per aixoplugar moltes realitats diferents no purament empresarials ni purament governamentals (en els seus diferents nivells territorials): des d'empreses amb responsabilitat social al voluntariat, des del cooperativisme multinacional als grups de consum autogestionat, etc.
- La que restringeix l'abast a unes característiques prèviament definides i inamovibles, sovint associades amb una realitat territorial concreta; per tant, si vivim en un context europeu ens costa, per exemple, incorporar la perspectiva llatinoamericana sobre l'economia informal com a part de l'ESS, o el reconeixement d'ESS del treball autònom a l'Àsia.
- La que recorre a la definició jurídica i, per tant, enumera un conjunt de fórmules legals i, sovint, un marc de dret establert; així, per exemple, mentre a un país com França les cooperatives d'activitat i treball (CAE en les sigles en francès) formen part de l'ESS, a l'estat espanyol s'entenen com a falses cooperatives i són perseguides per la inspecció de la Seguretat Social.
- La que en fa una lectura històrica³ i sociològica, que per definir l'ESS en cerca les arrels a finals dels setanta i principis dels vuitanta a dos llocs diferents del món (de forma simultània): Europa (concretament França i les Açores, i sense connexió entre elles) i Amèrica Llatina. A Europa on les noves iniciatives socioeconòmiques que neixen com a resposta a la crisi no se senten còmodes sota el paraigua d'una economia social (majoritàriament institucionalitzada o associada a la caritat), i que s'autodenominen «nou cooperativisme», «nova economia social» o «economia alternativa». A Amèrica Llatina on l'autoqualificada «economia popular i solidària» procura fer front a les nefastes conseqüències de dictadures sanguinàries combinades amb sistemes econòmics neoliberalis, a través de d'iniciatives informals per fer front a les necessitats de reproducció i supervivència des de l'autoorganització

² Invitació a l'Economia Solidària. Una visió des de Catalunya, Jordi Estivill. Pol·len Edicions, 2019.

³ El primer text conegut, a nivell mundial, que parla d'economia solidària és «Economia solidària entre el camp i la ciutat» de l'any 1937 del periodista anarquista Felipe Alaiz i publicat per la CNT.

democràtica de petites produccions familiars i comunals.

Així doncs⁴, l'ESS és un concepte i una pràctica en construcció, i és difícil trobar una definició comunament acceptada pels diferents moviments socials, agents institucionals i àmbits acadèmics que hi treballen o la practiquen. En el que sí que sembla haver-hi un cert consens és en la multidimensionalitat del concepte, que recolliria almenys tres dimensions complementàries:

- la dimensió teòrica com a paradigma alternatiu sobre l'economia i que parteix de la crítica al capitalisme;
- la dimensió de proposta política de transformació social i, per tant, de moviment social emancipador;
- la dimensió de pràctiques organitzatives i empresarials orientades a satisfer necessitats des de lògiques diferents de les de les empreses mercantils tradicionals.

Per a l'Estratègia hem decidit utilitzar la definició que (esperem) reculli la futura Llei d'Economia Social i Solidària de Catalunya, no tant pel seu fonament de dret, com pel procés que les diferents entitats representatives hem seguit per arribar-hi, en un exercici de reconeixement de l'esforç realitzat i d'alineació amb el marc normatiu català que les pròpies entitats d'ESS hem contribuït a definir.

PENDENT INCORPORAR LA DEFINICIÓ PROPOSADA PER A LA LLEI.

II. Contextualització

Les entitats que impulsem l'Estratègia som conscients que en els propers deu anys es donaran canvis trascendentals, tant en el nostre context més proper (local i estatal) com a nivell mundial. L'esdevenir de l'ESS a Barcelona, doncs, no dependrà només d'allò que ens proposem conjuntament les entitats i el govern local.

En aquest sentit, aquest apartat descriu de forma breu i telegràfica (no hi podem entrar en profunditat) el context en el que l'Estratègia es trobarà immersa en els propers deu anys i que, per tant, condicionarà tant el paper i evolució de l'ESS com l'eficàcia de la pròpia Estratègia i la necessitat d'adaptar-la al llarg del temps.

Els primers punts es formulen en clau de projecció fotogràfica, mostrant allò que ja està passant i pot passar en el context global i com l'ESS hi està responent o hi pot respondre. El darrer punt, amb una visió més fílmica, recull els grans processos que s'estan donant al si de l'ESS. El darrer punt es formula en format de preguntes i apunta els principals interrogants als què l'ESS preveu hagi de fer-hi front en els propers 10 anys.

Algunes tendències a escala mundial i algunes respostes de l'ESS

- El capitalisme segueix destruint el planeta i els éssers vius. El neoliberalisme ho segueix justificant i ofereix uns determinats models "d'economia verda,

⁴ Informe de mercat social 2018, XES, 2018.

circular, sostenible i col·laborativa” orientades a perpetuar el sistema capitalista i fa veure que promou aquest nou model d’economia, mentre segueix perpetuant la insostenibilitat ecològica i la desigualtat social.

Per contra s’amplien i es reforcen les raons i esperances de l’ESS. Es constata la mort simbòlica de Keynes i de Friedman. Es van precisar els paradigmes alternatius: el valor d’ús, el bon viure, els béns comuns, la reciprocitat...

- L’emergència climàtica és un fet. La sobreexplotació dels recursos ja supera la recuperació del planeta. En la perspectiva del creixement il·limitat, es degraden les condicions climàtiques i ambientals i s’accelera la cursa pel control dels recursos i els aliments.
Malgrat tot, la preocupació per la qualitat de la vida augmenta així com els grups prosumidors, es a dir aquelles persones que produeixen allò que consumeixen i a l’inrevés, que s’ajunten amb qui practiquen una producció i consum responsables. S’intensifiquen les lluites ecologistes, en especial per pressionar els governs perquè prenguin mesures decidides per aturar el canvi climàtic. Creix la consciència i la capacitat de resposta transnacional davant l’emergència climàtica. L’ESS hi contribueix en termes reivindicatius i integrant criteris ecològics en les seves organitzacions.
- La globalització econòmica segueix creixent, malgrat mesures proteccionistes comercials. Es mantenen grans fluxos financers incontrolats. El capitalisme digital s’apodera del control de la informació i el coneixement.
I tot i així, la importància de les finances ètiques és palesa i creixent. Floreixen les primeres iniciatives de *cooperativisme de plataforma*. L’ESS comença a desplegar una major interrelació amb els moviments de procomuns digitals. El desplegament de les relacions econòmiques Sud-Sud és una realitat, així com les noves estratègies de desenvolupament socioeconòmic local i la seva articulació amb l’ESS.
- Es modifica la naturalesa del treball que esdevé més escàs, es desqualifica i es robotitza. La fàbrica, fortalesa obrera, es difumina i el sector de serveis i el treball a casa esdevenen dominants. L’obsolescència del dret del treball tradicional és ja un fet internacional. Una nova divisió internacional del treball es fa present. Es produeix certa resignació davant les permanents deslocalitzacions productives degut a les estratègies de les multinacionals.
I malgrat tot, els sindicats continuen a la defensiva i apareixen noves formes d’agregació social i de lluites per els drets de les persones treballadores. S’estableixen noves aliances entre l’ESS i els moviments socials (feminisme, ecologisme, antiracisme...) també en clau d’emancipació i autogestió laboral. En algunes regions del món l’aliança ESS i moviments sindicals enforteix ambdós.
- Assistim a una pujada dels populismes, de les formes autoritàries, racistes i patriarcal.
Aquesta tendència ha estès la percepció dins l’ESS de la necessitat d’aprofundiment democràtic, de la participació ciutadana i de l’autonomia popular. El feminisme i els moviments de defensa de grups minoritaris tenen més força i reconeixement social. L’ESS es visualitza com una resposta real de democràcia econòmica i participativa.
- S’accentuen la pobresa, l’exclusió i la desigualtat en l’interior dels països i entre ells. Les distàncies entre els països més rics i els més pobres augmenten. La riquesa en el món tendeix a acumular-se en unes poques mans. Creix

l'envelliment global de la població. La mobilitat de persones degudes a fams, sequeres, guerres i repressions polítiques, és constant i creixent. Dominen la individualització i la culpabilització de les persones en situació de pobresa.

I davant aquesta realitat els moviments de lluita contra la pobresa i l'exclusió (per edat, origen, lloc de residència, gènere,...) es replanteja i tendeix a posar l'accent en les causes estructurals i els seus lligams amb la desigualtat. L'ESS juga nous papers contra l'exclusió, en una visió transformadora. La preocupació i la solidaritat amb les persones migrades donen un nou protagonisme al món associatiu i cooperatiu.

- És palesa l'absència de reconeixement i de polítiques socials de la U.E. envers l'ESS, malgrat que les recomanacions sobre l'interès general i la transparència dels concursos públics donen certes garanties per les legislacions estatals. Es reforça l'Europa mercat-fortalesa. L'ambigüitat de les seves diferents definicions de les empreses socials, basculades vers el mercat, enterboleixen els debats. La desafecció ciutadana envers la U.E. augmenta. És difícil aventurar el futur de la U.E. que podria entrar en una crisi més profunda. Tot i així, l'economia social percep el marc europeu de contractació i concertació com a oportunitat. Creix la consciència de la necessitat de formulacions d'estructuració econòmica, social, política i cultural, diferents de l'actual model europeu. En aquest marc, creixen les relacions, xarxes i plataformes de l'ESS a nivell europeu, que també s'articulen en espais diferents (Europa llatina, Europa perifèrica, el Mediterrani, els països escandinaus, els països eslaus,...) i a escala intercontinental.

Conseqüències locals dels processos globals

- Les economies extractives dominen les ciutats. Els capitals voltors s'emparen del sol i s'apropien dels habitatges. El capitalisme de plataforma irromp en la vida quotidiana de les ciutats. El turisme massiu crema les singularitats de les ciutats que l'atrauen i que tenen el risc d'esdevenir aparadors d'antiquaris. I malgrat tot, s'estén la necessitat de refugi en el territori i en les identitats locals. La defensa del patrimoni i la cultura local esdevenen bandera i eina per contrarestar l'embat turístic. Prolifera la defensa dels espais i serveis públics i col·lectius, així com noves formes d'organització col·lectiva, els ecosistemes locals d'ESS i els mercats socials. El voluntariat i la militància socials s'impliquen més amb l'ESS.
- Es degraden les condicions de vida (encariment de l'habitatge, accés a una alimentació saludable, privatització dels serveis públics, aïllament de la població,...) i del treball (reducció, precarietat, desqualificació, estacionalitat,...). Els moviments socials pateixen pujades i baixades. La producció d'aliments s'acosta al consum, i el consum de proximitat contraresta les grans distribuïdores alimentàries. S'estenen els cordons sanitaris democràtics a escala local. El radi d'acció, l'abast i l'escala de les iniciatives de l'ESS enforteix els lligams comunitaris.
- Creixen exponencialment la urbanització i les àrees metropolitanes. Moltes ciutats volen esdevenir microestats, substituint funcions dels estats. I per contra, emergeix un nou paper internacional de les ciutats: la concentració de la majoria de la població mundial en les ciutats i les seves àrees metropolitanes propicia que alguns governs municipals progressistes es coordinin en xarxes per fer de contrapès als estats i les corporacions multinacionals i aplicar polítiques més avançades socialment i ecològicament,

amb totes les dificultats i mancances que comporta.

De la mateixa manera, la difícil vertebració territorial i sectorial de l'ESS, així com la dificultat d'augmentar d'escala sense perdre la identitat, es compensa amb una estratègia d'aliances i xarxes globals.

L'ESS a Catalunya i a Barcelona, avui

- En els darrers quinze anys, l'ESS ha estat capaç d'augmentar el seu volum i la seva presència a Barcelona i a Catalunya. És més coneguda i ha penetrat en els medis formatius; hi ha contribuït el major nombre de recerques, revistes, llibres, publicacions, fires, encontres i congressos. Però, per ara, no té un mecanisme d'observació permanent que en doni una visió global.
- L'ESS, malgrat continua essent un món minoritari, s'ha convertit en un interlocutor indefugible en molts aspectes, guanyant visibilitat i legitimitat. També és, per a moltes persones, una font de resolució de necessitats socials i de creació d'esperances alternatives. En certs barris i poblacions, l'ESS ja és capaç de constituir ecosistemes locals d'economia alternativa.
- La diversitat de l'ESS és un factor de riquesa però també de limitacions. Malgrat això, les relacions internes es fan més complementàries i s'ha creat una plataforma de coordinació a escala catalana: l'AESCAT (Associació Economia Social Catalunya).
- Ha avançat el seu reconeixement per part de l'administració pública. Existeix la XMESS (Xarxa de Municipis per l'Economia Solidària) i alguns d'ells apliquen mesures favorables que provenen de les propostes i demandes de la pròpia ESS. La Generalitat ha formulat i aplicat programes de promoció del cooperativisme (com la Xarxa d'Ateneus Cooperatius) que l'ESS ha sabut aprofitar.
- Es prepara, amb la participació dels actors, una llei d'ESS que per primera vegada abastaria al conjunt d'entitats i realitats sota el seu nom. Caldrà veure la seva incidència promotora o restrictiva envers l'ESS.

Alguns interrogants més propers

- Com, l'irresolt problema de l'organització territorial de l'estat espanyol, incideix (fiscal, legal, laboralment, etc.) sobre l'ESS?
- Com es combinen les diferents sobirania (territorial, energètica, medi ambiental, cultural, tecnològica, fiscal, econòmica) i potencien o afebleixen l'ESS?
- En quina mesura l'emergència d'una nova generació de polítiques públiques d'ESS provoca perills que convindria evitar (cooptació, substitució, generació d'una bombolla, modificació de la seva interlocució,...)?
- En quina mesura la concertació públic-comunitari contribueix a redefinir la relació entre administracions públiques i ciutadania, així com el paper de l'ESS sobre allò que és públic, comú i col·lectiu?
- Els processos actuals posen en qüestió molts dels canals i formes convencionals de representació, delegació, coordinació i confluència de l'ESS.

Com aquesta integrarà aquests canvis?

- En quina mesura l'ESS podrà contribuir a generar relacions més equilibrades, equitatives, simbiòtiques i interdependents entre zones rurals i urbanes?

En el marc d'aquesta breu contextualització, identifiquem: processos que conflueixen negativament sobre l'ESS, sota els quals, aquesta formula estratègies defensives; processos que creen un marc cada cop més favorable al desplegament de l'ESS i, per tant, aquesta augmenta la seva presència socioeconòmica, la seva legitimitat i la seva capacitat de representació. Preveiem doncs que en el futur es donaran ambdues tendències i l'Estratègia «L'ESS a la Barcelona de 2030» hauria de servir, en la mesura del possible, per neutralitzar els processos negatius i recolzar-se i lluitar en favor dels positius.

III. L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible

L'Assemblea General de l'ONU va adoptar l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, un pla d'acció a favor de les persones, el planeta i la prosperitat, que també té l'objectiu d'enfortir la pau universal i l'accés a la justícia. L'Agenda es basa en 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) que la humanitat hauria d'assolir abans de l'any 2030, per tal que al món hi prevalguin la pau, la dignitat, la justícia i la preservació del medi ambient. Tots els països i, dins d'aquests, tots els nivells de govern i sectors de la societat en són corresponsables.

Davant una situació d'emergència planetària en qüestions fonamentals, com el clima o els drets humans, els ODS ofereixen un marc de consens que marca obligacions clares i inajornables, però que també permet orientar les prioritats d'acord amb les característiques i a la voluntat política de cada país i cada ciutat. En un context de fragmentació i polarització política els ODS poden ser un instrument que faciliti grans acords, amb un horitzó temporal prou ampli com per assegurar el desplegament de mesures transformadores.

En el procés d'elaboració de l'Agenda 2030, Nacions Unides va dur a terme el procés de consulta més extens de la seva història, adreçant-se també a actors polítics subestats, al món de l'empresa privada i als actors de la societat civil. Les entitats municipalistes, impulsades per les grans ciutats, van aprofitar-ho per incorporar al text les principals preocupacions dels governs locals, recollides sobretot a l'ODS 11 (Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles). Entroncant amb la Nova Agenda Urbana (Pacte d'Amsterdam i Habitat III-Quito), aquest objectiu es centra en l'habitatge, els serveis bàsics, amb un èmfasi específic en el transport, la qualitat urbana (ha de ser inclusiva i sostenible, i protegir el patrimoni natural i cultural), la prevenció de desastres i la protecció civil, la lluita contra la contaminació i l'accessibilitat a les zones verdes i l'espai públic en general.

L'Ajuntament de Barcelona disposa ja d'una constel·lació d'estratègies i plans d'acció que resulten coherents amb els continguts substantius (objectius i fites) plantejats per l'Agenda 2030. D'aquests, n'hi ha dos que són especialment destacables: el *Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022* i l'*Estratègia d'inclusió i de*

reducció desigualtats socials 2017-2027. Com els ODS, ambdós parteixen d'un enfocament integral, treballen intensament amb els actors socials i compten amb un suport institucional molt ampli. Juntament amb altres dos plans de similar vocació, com són el *Pla per a la Justícia de Gènere 2016-2020* i el *Pla Director de Cooperació per a la Justícia Global de Barcelona 2018-2021*, l'espectre temàtic dels ODS queda cobert.

L'Ajuntament de Barcelona presenta de forma periòdica l'*Informe sobre localització dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) 2030 a Barcelona*, en el que es realitza un seguiment exhaustiu de l'evolució dels mateixos a la ciutat i s'estableixen les relacions amb altres accions municipals, entre les que destaca l'ESS.

Tant en els ODS, com en les diferents estratègies aprovades a Barcelona, s'atribueix un paper cabdal a l'ESS com a actor clau per impulsar ciutats sostenibles, equitatives i inclusives, així com per abordar els reptes marcats.

IV. Visió: L'Economia Social i Solidària a la Barcelona de 2030

Aquesta Estratègia pretén ser el marc d'una visió compartida entre l'Ajuntament de Barcelona i els actors d'ESS que encamini, alineï i connecti les actuacions municipals i les dels actors signants en el període 2020-2030.

Hem optat perquè la visió tingui un grau de concreció suficient per evitar que quedi en desitjos ambigus difícils d'avaluar, però alhora prou oberta perquè s'adapti a les noves necessitats, oportunitats i objectius que segur que apareixeran en els propers anys, que vindran marcats per l'emergència climàtica, els canvis tecnològics, els moviments humans i altres grans reptes decisius per al futur de la humanitat.

Així visualitzem l'any 2030, l'economia social i solidària ja s'ha consolidat com un dels pilars d'un nou model productiu barceloní i metropolità que prioritza les activitats ecològicament sostenibles que aporten més valor afegit o que resolen necessitats socials del mateix territori, en detriment de les de signe contrari; d'un nou model reproductiu que valoritza, democratitza, socialitza i localitza el treball domèstic i de cures, i d'un nou model distributiu que reparteix més equitativament la riquesa i els treballs, productius i reproductius, necessaris per crear-la.

Aquest model permet garantir a tota la ciutadania l'accés als béns i serveis bàsics per a la vida, augmentar el benestar de tothom dins dels límits biofísics del planeta, reduir la desigualtat socioeconòmica, democratitzar l'economia i relocalitzar-la, i emprendre la transició energètica i ecològica, i en tot això l'economia social i solidària (ESS) hi juga un paper fonamental.

En aquests anys, l'ESS barcelonina ha crescut en totes les magnituds, ha enfortit la seva articulació interna, ha consolidat diverses estructures estratègiques, està present en la majoria de les activitats econòmiques de la ciutat i de l'àrea metropolitana de Barcelona, amb una presència molt important en sectors com la cultura o els serveis a les persones, per esmentar dos exemples, i participa activament en la producció de la política municipal i metropolitana sobre ESS i altres àmbits relacionats. Gaudeix d'un notable prestigi social i de gran capacitat atractora: atreu una part de persones autònomes i microempreses mercantils arrelades als barris, cada cop més compromeses amb la responsabilitat social, i inspira l'administració en la millora de la

transparència i la participació de les treballadores i usuàries en els serveis públics. A més, s'ha impregnat profundament del paradigma i les reivindicacions feministes, ha diversificat més la seva composició social integrant les persones migrades, i es troba immersa en la revolució digital, com a sector econòmic on és present i alhora com a instrument fonamental per millorar els seus processos de producció.

De resultes de tot això, a l'any 2030 l'ESS està molt present en la vida de la ciutadania. Es calcula que, d'una manera o altra, participen com a persones associades, treballadores o voluntàries en una o més entitats o empreses d'ESS un 60% dels barcelonins i barcelonines majors de 15 anys, això és, unes 850.000 persones, i que, d'aquestes, unes 100.000 persones, cobreixen la majoria de les seves necessitats amb productes i serveis de l'ESS, molts oferint-los i demandant-los dintre del mercat (l'anomenat mercat social), d'altres produint-los comunitàriament (l'anomenat procomú o comuns naturals, culturals i digitals).

QUÈ COMPATIREM ELS PROPERS 10 ANYS?

V. Línies estratègiques generals

Aquest apartat descriu els elements que han de fer efectiva la visió que hem descrit: les línies estratègiques generals que, a més, inclouen els sectors econòmics estratègics que prioritzarem, els reptes transversals que tindrem presents i les palanques estratègiques que ens ajudaran a assolir els objectius de l'Estratègia.

Les línies generals de l'Estratègia, és a dir, les seves grans fites, són nou:

1. Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió, en sectors estratègics.
2. Visualitzar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat.
3. Crear i consolidar estructures estratègiques de l'ESS.
4. Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes.
5. Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS.
6. Contribuir a democratitzar l'economia de la ciutat.
7. Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat.
8. Desenvolupar les palanques estratègiques que impulsin l'Estratègia.
9. Transversalitzar els reptes que plantegen l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.

Cada línia estratègica es formula com un gran objectiu a assolir en els propers 10 anys i conté un breu apunt sobre l'estat de la qüestió

L1: Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió en sectors estratègics

Hi ha sectors econòmics de Barcelona que tenen i tindran una gran importància per resoldre els principals problemes que com a ciutat i com a societat tenim plantejats. Aquests els anomenem «sectors estratègics».

Els sectors estratègics per a l'ESS han estat identificats participadament al llarg del procés de definició de l'Estratègia, així com en altres espais com la taula territorial de Coòpolis (el passat juliol de 2019)⁵. En aquests diferents espais, els criteris usats per considerar un sector econòmic com a estratègic i, per tant, prioritari en el marc de l'Estratègia, són:

- a) satisfà necessitats bàsiques universals dels veïns i veïnes de la ciutat;
- b) està actualment sotmès criteris capitalistes i, en canvi, pot tenir un important impacte social i ambiental positiu introduint-hi una dimensió ètica;
- c) l'ESS ja hi té una presència (més o menys important en el conjunt d'actors econòmics) i s'obre la possibilitat de generar cadenes productives solidàries;
- d) existeix algun projecte tractor a la ciutat (aquells que exemplifiquen des de la praxi allò que es vol promoure i visualitzar), o bé un espai d'intercooperació sectorial, que impulsa l'ESS;
- e) hi ha algun moviment social rellevant que pot ancorar les iniciatives de l'ESS amb les reivindicacions socials de la ciutadania.

Tenint en compte aquests criteris i processos de reflexió s'han identificat vuit sectors:

S1: Agroecologia i alimentació

El 2018 les empreses de Mercabarna van comercialitzar 2.280.499T d'aliments, un 5% més que el 2017, dels quals 1.176.292T van ser fruites i hortalisses. Només el 13% d'aquest producte fresc i l'11,2% en el cas del peix provenien de Catalunya.

Al costat d'aquests grans distribuïdors alimentaris es troben les iniciatives de consum i distribució agroecològiques de la ciutat: 30 Panxes (a La Sagrera), Cydònia (Sant Martí), El Borró (a Sant Andreu), El Rec (Sant Andreu), L'Economat (a Sants), la Masia Can Calopa de Dalt (a Collserola), Quèviure (a l'Eixample i Sants), i fins a 38 iniciatives de consum i producció agroecològica⁶.

S2: Atenció i cura de les persones

El padró d'habitants de gener de l'any 2018 a Barcelona xifra en 349.433 persones de 65 i més anys (el 21,5% de veïns i veïnes de la ciutat). Les projeccions demogràfiques preveuen un creixement progressiu d'aquest percentatge, a un ritme aproximat d'una dècima percentual cada any. Aquesta tendència farà que l'augment es concentri en la franja de població de 75 a 79 anys i, finalment, que el 2030 el 8,3% de la població tingui 80 anys i més.

Barcelona concentra el 30,5% de les entitats de l'anomenat Tercer Sector Social⁷, que es dediquen principalment a l'educació en el lleure (21,3%), l'atenció psicosocial i/o rehabilitació (14,8%) i l'atenció a necessitats bàsiques (10,0%).

S3: Comerç de proximitat

⁵ «Com transformem l'economia de la ciutat. Sectors productius i transició ecosocial i feminista de l'economia», Taula territorial de Coòpolis, 4 de juliol de 2019.

⁶ <https://pamapam.org>

⁷ Baròmetre 2018 del Tercer Sector Social. Taula del Tercer Sector Social, 2018.

El quart trimestre del 2016 el comerç de la ciutat, compost per més de 16.000 empreses, donava feina a 149.500 treballadors i treballadores, representant el 14,5% de l'ocupació i el 21,9% del teixit empresarial de la ciutat, i generant prop del 15% del PIB (2015) de Barcelona.

L'ESS avui hi té una presència modesta. Segons el mapa Barcelona +Sostenible hi ha 133 entitats de comerç i 997 establiments a la ciutat de productes ecològics, sostenibles, de comerç just, de segona mà, de reparació o de préstec d'estris. Segons PamaPam hi ha 329 entitats d'ESS a la ciutat, la majoria de les quals són petits comerços.

S4: Cultura

Tal com recull el document *Cultura cooperativa a Barcelona. Guia pràctica per al cooperativisme cultural*⁸ «actualment, el sector cultural i artístic és un actor econòmic en auge i que genera llocs de treball i beneficis per a les indústries culturals i creatives.»

En aquest sentit es defensa que l'apropament entre el treball artístic i cultural i l'economia social i solidària, «pot ésser d'utilitat per a aquelles iniciatives artístiques i culturals, formals i/o informals, que tenen en els seus objectius un horitzó transformador, que volen dur a terme pràctiques democràtiques, equitatives i solidàries, i que volen posar les persones en el centre de l'activitat econòmica.»

S5: Energia

Una característica energètica de la ciutat és la seva elevada autosuficiència energètica: «actualment la ciutat genera localment (dins del propi municipi i entorn Besós) 5.280 GWh/any d'electricitat, que representa el 68% de l'energia elèctrica que es consumeix» si bé caldria transformar les fonts locals en renovables.

La Xarxa per la sobirania energètica (Xse), formada per 30 entitats⁹ (bona part d'elles amb seu a Barcelona) amb una àmplia representació social i territorial, ha elaborat una Proposta Municipalista, que pretén ser una guia tant per a les candidatures municipalistes, òrgans de govern municipals o partits de l'oposició, com per entitats, col·lectius o grups de persones que vulguin impulsar la sobirania energètica.

S6: Habitatge

Des de l'ESS es proposa com una opció transformadora el cooperativisme d'habitatge. Aquest no és un fenomen nou a casa nostra, sinó que acumula més de 100 anys d'història¹⁰. «Les primeres promocions d'habitatge cooperatiu a Barcelona daten de la segona dècada del segle XX. Amb una intensitat diversa, mai se n'han deixat de fer i,

⁸ Elaborat per l'equip de recerca format per Irene Jaume (La Ciutat Invisible, SCCL), Ivan Miró (La Ciutat Invisible, SCCL), Laie Vidiella (Kop de Mà, SCCL), Núria Alcober (Koiton Club, SCCL) i Xavier Urbano (Quesoni, SCCL); editat per l'Institut de Cultura de Barcelona el 2018, amb el suport de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya i la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.

⁹ Algunes d'elles són membres també de l'Obrador del Tercer Sector Ambiental (TSA) a Catalunya: «el conjunt d'organitzacions de titularitat privada sense ànim de lucre amb personalitat jurídica i inscrites en un registre públic, la missió de les quals està vinculada a la protecció i millora ambiental i a la sostenibilitat.» L'Obrador té identificades 24 entitats ambientals a la ciutat de Barcelona (el 31,5% del total a Catalunya), cap d'elles, però, cooperativa.

¹⁰ «Límits i oportunitats de l'habitatge cooperatiu», Marc Font, *elcritic.cat*, 27/06/2019.

per exemple, el 1988 al voltant del 10% del total d'habitatges de primera residència de Catalunya (uns 160.000) havien estat construïts per cooperatives.»

S7: Mobilitat

En aquests moments les propostes de mobilitat des de l'ESS són encara modestes i residuals, però tanmateix l'ESS podria tenir un paper rellevant en els proper anys en el camp de la micrologística i la «darrera milla» on el repartiment porta a porta (en especial de productes de comerç electrònic o de proximitat) en un context de transició ecològica i energètica.

Els sistemes universals d'ús compartit de diferents tipus de vehicles, però sempre des de la visió sense afany de lucre, i de servei, també podrien tenir un esclat d'actuació, però a un nivell més local.

Cal considerar també aquells nous serveis on l'augment de la demanda en els propers anys serà exponencial: personal tècnic de mobilitat, enginyeria en diversos camps des de l'urbanisme a les noves tecnologies; i altres tipus de serveis que encaminin a la societat en conjunt a un veritable canvi cultural, és a dir: personal tècnic d'informació, assessorament, formació i educació per a tot nivell d'usuàries; però posant com a prioritat absoluta la presència d'aquestes pràctiques en el currículum escolar, bàsic per a les properes generacions.

Cal comptar amb la potenciació de la base d'entitats de l'educació o difusió ambiental (on hi ha gran representació d'entitats ESS), atesa la importància del seu impacte social, i on segurament la demanda a futur també pot crear manca de professionals.

La necessitat cap a la disminució del consum i en particular el consum energètic associat a la mobilitat demandarà del creixement de les entitats de les ESS en aquest camp a mida que la demanda social sigui més profunda. I aquesta passa per a la demostració real i eficient de les alternatives i d'un impacte de la informació, formació i assessorament perquè aquest sigui un canvi cultural educatiu i social profund.

S8: Tecnologia i Digital

Mentre Barcelona és reconeguda per la instal·lació d'empreses de tecnologia, persisteixen bretxes digitals entre barris, edats i nivells d'estudis: el 16% dels habitatges de la ciutat no tenen accés a Internet (el 38,3% a Torre Baró, Ciutat Meridiana i Vallbona) i el 3,7% no en té perquè no s'ho pot permetre.

En clau d'ESS, avui 28 cooperatives i entitats¹¹ proveeixen serveis tecnològics a la ciutat de Barcelona, desenvolupen plataformes cooperatives o desenvolupen propostes de consum cooperatiu en el camp tecnològic, que se sumen a una comunitat tecnològica que es dona cita, també cada any, a la TecnoFESC. Barcelona i Catalunya compten amb projectes de referència com Guifi.net, Som Connexió o Som Mobilitat.

¹¹ Dada recollida de PamaPam i TecnoFESC.

L2: Visualitzar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat

El 2015¹² l'Ajuntament estimava que a Barcelona hi havia més de 53.000 persones contractades/sòcies treballadores en entitats i empreses de l'ESS, més de 500.000 persones eren sòcies d'una cooperativa de consumidores i usuàries i 113.000 persones eren mutualistes. Així mateix, s'estima que al conjunt de la ciutat hi ha 5.350 entitats sense ànim de lucre, de les quals entre 4.700 i 4.800 són associacions.

La ciutat, a més, ha esdevingut referent i còmplice d'altres ciutats (tant de Catalunya, com de la resta de l'Estat i del món), enxarxant-se amb elles a través d'espais com: la CGLU (Ciutats i Governos Locals Units), la Xarxa Espanyola de Ciutats Saludables, C.I.T.I.E.S. (xarxa global per l'ESS), la Xarxa de Pobles i Ciutats pels Drets Humans, el Pacte d'Alcaldes i Alcaldesses pel Clima i l'Energia (en el marc de la Xarxa de Pobles i Ciutats per la Sostenibilitat), la Coalició Europea de Ciutats contra el Racisme o l'XMESS (la xarxa catalana de municipis per l'ESS).

L3: Crear i consolidar estructures estratègiques de l'ESS

Aquest ecosistema ha anat generant eines i estructures destinades a visibilitzar i enfortir l'ESS de la ciutat, com per exemple el PamaPam que geolocalitza més de 450 iniciatives d'ESS de la ciutat, el Balanç Social¹³ que permet posar el valor el compromís vers una gestió responsable i que és utilitzat per gairebé 190 entitats (més de 400 a tot l'Estat), o l'Observatori de l'ESS, entre d'altres.

Tot i aquest dinamisme, l'ESS de la ciutat té un recorregut per davant per consolidar estructures estratègiques que ajudin a posar en valor l'aportació de les entitats i iniciatives que la conformen.

L4: Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes

Actualment estan consolidades diferents xarxes locals d'economia solidària a la ciutat: Impuls Cooperatiu de Sants, XES Sant Andreu, XES Poble Sec – Cooperasec, la Taula Eix Pere IV i Proa a la Mar (Barceloneta). En fase de creació n'hi ha tres més: CooPoblet (a Sagrada Família), la FiRRRa (Guinardó) i Sarrià-Sant Gervasi Coopera. Cada xarxa impulsa línies de treball pròpies, que es complementen amb la resta, de manera que creen un coneixement col·lectiu que enforteix el territori.

En els darrers anys s'estan consolidant espais locals que aprofiten el dinamisme de les entitats de l'ESS i impulsen dinàmiques destinades a articular i posar en comú les iniciatives socioempresarials i les comunitàries en els barris de la ciutat: Ateneu de 9B, Ateneu L'Harmonia, Lleialtat Santsenca, Coòpolis, BiciHub, els espais del Grup ECOS, l'Ateneu La Base de Poble Sec, o les entitats de la Xarxa d'Espais Comunitaris, entre altres.

L5: Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS

En els darrers anys l'ESS s'ha convertit en agent clau per a la identificació, el disseny i la implementació de polítiques públiques, posant en valor el protagonisme de la

¹² L'economia social i solidària a Barcelona, Anna Fernández i Ivan Miró (La Ciutat Invisible). Ajuntament de Barcelona, 2016.

¹³ [Informe del mercat social català 2018. XES. 2018.](#)

societat civil. El municipalisme està a la base del procés de repensar la democràcia a nivell global i Barcelona té una trajectòria en coproducció públic-comunitària que s'està enfortint en els darrers anys.

En el camp social, iniciatives com *l'Acord Ciutadà per una Barcelona inclusiva* és un gran espai amb la implicació de 730 entitats on es delibera, es decideix i s'actua conjuntament. Des del Consell de Ciutat s'ha impulsat una xarxa dels organismes de participació sectorial existents: Turisme, Benestar Social, Cooperació Internacional, Educació, animals, Consum, Comerç, Sostenibilitat, Habitatge Social, Cultura, Esport, entre altres.

L6: Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat

La ciutat de Barcelona ha vist incrementats els processos de desigualtat social i precarització social a partir del 2008. L'esforç compartit entre l'Ajuntament i les entitats de l'ESS ha multiplicat les accions de resposta davant d'aquesta situació. A través de *l'Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials 2017-2027¹⁴* s'articulen, sota objectius compartits, 892 projectes i serveis impulsats per 167 entitats socials, xarxes i departaments o organismes municipals; a més, es promou el desplegament de noves xarxes d'acció i projectes tractors per coproduir projectes d'inclusió social en temes transversals i clau per reduir les desigualtats socials a la ciutat.

L7: Contribuir a democratitzar l'economia de la ciutat

L'octubre del 2017 es va aprovar el nou Reglament de participació ciutadana de la ciutat de Barcelona, fruit d'un procés ampli entre els diversos grups municipals; les associacions i organitzacions; els òrgans de participació i la ciutadania, i que va donar com a resultat un nou marc que defineix els canals de participació política; els recursos necessaris per dur-ho a terme i un sistema de garanties que ha de vetllar per la bona utilització i eficiència d'aquests canals.

Per aprofitar aquest potencial, caldrà treballar conjuntament models transformadors d'enfortiment socioeconòmic territorial, que avancin en la democratització econòmica de la ciutat. Això és, codissenyar l'estratègia per la transformació econòmica local, a partir de grups de treball, que donin suport tant a l'articulació territorial de les iniciatives, promovent cadenes solidàries en sectors productius i reproductius estratègics (cultura, alimentació, mobilitat, finances, habitatge, cures...), tot apostant per la transició democràtica, feminista, ecològica i antiracista del conjunt de l'economia local.

L8: Desenvolupar les palanques estratègiques que impulsin l'Estratègia

Anomenem palanques estratègiques aquells grans àmbits d'actuació que serveixen com a instrument per complir els objectius marcats per les línies estratègiques generals. Identifiquem cinc àmbits que poden fer de palanca de la resta:

P1: Consum conscient

¹⁴ <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/estrategiainclusio.html>

Entenem per consumidores conscients¹⁵ aquelles que pensen en les conseqüències de les seves decisions de consum: com afecten les persones, la comunitat i el medi ambient. «El consum conscient es basa en tres pilars: consumir menys, consumir sense comprar i comprar amb criteri.»

A Barcelona existeixen nombroses experiències que mostren l'important potencial del consum com a palanca estratègica per a l'ESS, quan s'alinea amb els seus principis, valors i pràctiques.

P2: Compra i contractació pública responsable

L'Ajuntament de Barcelona impulsa la contractació pública sostenible que integra mesures socials, ambientals, ètiques i d'innovació per: garantir els drets laborals, socials i ciutadans de les persones que executin el contracte públic i de les persones destinatàries o usuàries del mateix contracte; impulsar una economia local circular i sostenible; promoure l'activitat econòmica de les mitjanes, petites i microempreses locals i, singularment, de les empreses d'economia social.

Entesa en aquests termes, la compra i contractació pública, en especial de l'Ajuntament de Barcelona que dedica al voltant de 1.100 M€ a proveïments, pot esdevenir una excel·lent palanca per al desenvolupament de l'ESS en els propers anys.

P3: Educació

L'educació com a part essencial del procés de socialització de les persones, que ens dona eines i coneixements per viure en societat, és sens dubte una de les principals palanques per construir un nou futur de la ciutat on, partint d'unes estructures i recursos públics de qualitat i d'accés universal, l'ESS tingui un paper rellevant.

L'ESS en aquest camp hi té llarga experiència tant en el camp reglat (hi ha 15 cooperatives d'ensenyament, el 35% del total a Catalunya), com en l'educació en el lleure (hi ha 463 entitats socials d'educació en el lleure a la ciutat i el 20% de les entitats del Tercer Sector Social s'hi dediquen).

P4: Finançament

La Taula del Tercer Sector Social de Catalunya ja va situar, el 2013, l'enfortiment de les capacitats financeres del sector com una de les seves prioritats. El Tercer Sector Social compta en conjunt amb importants mancances en aquest àmbit, que amb la crisi econòmica es van fer més evidents i van dur a greus dificultats de subsistència a moltes entitats.

Les finances ètiques han viscut en els darrers deu anys una visibilitat, reconeixement i captació de recursos enorme. Segons dades de l'Observatori de les Finances Ètiques¹⁶ en el darrer any l'estalvi recollit s'ha incrementat en un 9,24% i els préstecs concedits (íntegrament a iniciatives d'ESS) per les entitats de finances ètiques s'han incrementat en el 24%.

P5: Nova gestió pública

¹⁵ Seguint la definició d'Opcions, sccl.

¹⁶ <http://catalunya.oikocredit.es/k/ca/n5690/news/view/282235/68990/la-banca-etica-continua-creixent-segons-el-barometre-de-les-finances-etiques-2017.html>

Tan important és el que fan els governs locals com el com ho fan. Alguns criteris que podrien servir de referència són la transversalitat, la coproducció, la cooperació creativa amb la ciutadania i la paciència.

Siguin quins siguin els criteris i les condicions internes de partida, la principal recomanació sobre com abordar polítiques de desenvolupament local en clau d'ESS és partir del que ja hi ha, al territori, i atendre les seves necessitats. Hem de vetllar perquè els equips tècnics i polítics locals identifiquin, valorin i comptin activament amb les iniciatives que fa temps s'esforcen perquè l'ESS sigui una realitat en la seva comunitat i al seu territori.

L9: Transversalitzar els reptes de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica

Hi ha reptes transversals que afecten tota l'Estratègia i, d'una banda demanen un nivell d'exigència al desenvolupament de la mateixa tenint present elements de context que condicionaran l'ESS en els propers anys i, d'altra banda, la doten de més coherència interna. Aquests reptes es plantegen des de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.

RT1: Economia digital

L'evolució de les tecnologies informàtiques està acompanyada d'una constant pèrdua de sobirania: el programari lliure no té una presència destacable en sectors on, a priori, hauria de ser hegemònic, com el de l'educació o l'administració pública; la capacitat tecnològica de captar i analitzar dades de forma massiva s'està utilitzant per mercantilitzar les dades privades de les persones; les millores tecnològiques en sistemes d'informació, debat i presa de decisions no s'apliquen per ampliar les estructures democràtiques dels estats; i aquesta nova economia extractiva, sorgida gràcies a aquesta evolució tecnològica, se salta la legalitat i intenta normalitzar els seus serveis.

RT2: Economia feminista

L'economia feminista és l'estudi crític de les ciències econòmiques per tal de superar els biaixos androcèntrics, masculins i patriarcals. Es focalitza en temes de particular importància per a les dones, com el treball de cures, la segregació laboral, les deficiències als models econòmics (com per exemple la invisibilització del treball a la llar), i el desenvolupament d'altres maneres d'observar la realitat socioeconòmica i altres tipus d'indicadors com: l'índex d'apoderament de gènere, l'índex de desenvolupament humà (IDH), l'índex de desigualtat de gènere, l'índex de desenvolupament humà relatiu al gènere (IDG), l'índex de progrés real (IPR) (també anomenat índex de progrés genuí, IPG) i l'índex de benestar econòmic sostenible (IBES).

RT3: Migracions

Tal com es recollia a la FESC de 2017, «els impactes de la crisi econòmica en el col·lectiu migrant, les dificultats legals i financeres tant per obtenir permisos de residència en el marc de la Llei d'estrangeria, com per engegar iniciatives formals de l'ESS com les cooperatives, fan que quedi lluny de l'ESS un sector de la societat que, per contra, té una necessitat important d'alternatives socioeconòmiques: el 17% de la

població barcelonina¹⁷, que sembla relegada a segments del mercat laboral més precaritzat (hostaleria, serveis, neteja, cura a persones), com una oportunitat capitalista d'abaratir costos i de crear relacions laborals més desiguals i segregacionistes.»

RT4: Transició energètica i ecològica

Les ciutats són els espais on més actuacions es poden (i s'han de) fer per afrontar la crisi ecològica: transformacions en el sistema de transport i mobilitat, transformacions en el sistema alimentari, remodelacions del sistema d'edificacions i moratòries al creixement urbà, redistribució dels nuclis i centralitats veïnals, etc.

¹⁷ El 18,5% el 2018, segons l'informe «La població estrangera a Barcelona. La població de Barcelona nascuda a l'estranger. Gener 2018» de l'Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona.

COM VOLEM TREBALLAR PLEGADES?

VI. Participació i Governança

(A) Introducció

L'Estratègia L'ESS a la Barcelona 2030 contempla dos nivells de participació i adhesió:

- **Entitats promotores:** són aquelles que participen activament de l'Estratègia i la seva governança i han estat clau per a la seva elaboració. Podem promoure temes concrets d'interès i alhora formem part dels Grups de Treball, l'Àmbit Participat Ampliat i el Grup Motor. Seran principalment entitats representatives i de l'ESS.
- **Entitats signants:** són les entitats que es vinculen i reconeixen l'Estratègia i la incorporen a les seves realitats. Poden tenir una vinculació total o parcial amb l'ESS i participar puntualment en els espais de participació de l'Estratègia. Han pogut participar en alguna fase del disseny de l'Estratègia, en la seva implementació o el seu apropament serà conseqüència de les accions que preveu la pròpia Estratègia.

La signatura de l'estratègia està oberta a totes les entitats de Barcelona, incloses les de primer nivell, que també en podran ser promotores en casos concrets d'especial interès.

Pel que fa als espais de participació i governança, s'han previst de tres tipus:

- **Grups de Treball:** són el primer nivell de participació activa. Tenen com a objectiu construir propostes conjuntes amb altres actors en temàtiques i sectors que aniran dotant de contingut a les línies estratègiques. Han de garantir que l'Estratègia estigui fonamentada en la perspectiva territorial i sectorial de l'ESS. En podem trobar de dos tipus.
 - Grups de treball permanents: seran espais de trobada, reflexió i proposició sobre determinades temàtiques, territoris, sectors d'activitat.
 - Grups de treball *ad hoc*: especialment pensats per aquells temes que necessiten un treball puntual, en profunditat, que s'escotgen un cop elaborades les propostes corresponents.
- **Àmbit Participat Ampliat:** és el segon nivell de participació activa. El conformem principalment entitats representatives i significatives de l'ESS a la ciutat que ja han tingut una vinculació en la promoció de l'ESS a Barcelona. Té un rol d'informació i ratificació, i una cita anual i triennial. La seva principal missió és compartir els avenços de l'Estratègia i les seves actualitzacions periòdiques.
- **Grup Motor:** és el tercer nivell de participació i decisió de l'Estratègia i té encomanat el govern executiu de l'Estratègia i el lideratge de les línies estratègiques compartides entre tots els actors. Rendeix comptes davant l'Àmbit Participat Ampliat anualment. Està format per entitats representatives o referents en l'àmbit de l'ESS.

Aquest espais de participació i governança previstos, no impliquen directament la creació de "nous espais" (excepte els grups de treball *ad hoc*), sinó que busquen

aprofitar i permeabilitzar espais ja creats i consolidats sobre les diferents temàtiques i sectors de l'ESS a la ciutat.

(B) Òrgans de participació i govern

1. GRUPS DE TREBALL

Què són?

Els Grups de Treball són el primer nivell de participació activa de les entitats adherides a l'Estratègia. La participació és voluntària, però dona peu a poder construir propostes conjuntes amb altres actors en temàtiques, sectors o que aniran dotant de contingut a les línies estratègiques. Aquests espais també donen la possibilitat d'influir en la configuració dels altres espais de l'Estratègia (l'Àmbit Participat Ampliat i el Grup Motor). En darrer terme aquests espais han de garantir que l'Estratègia estigui fonamentada en la perspectiva territorial i sectorial de l'ESS.

Funcions

Els Grups de Treball agrupen diferents membres adherits a l'Estratègia que volen treballar sobre un sector econòmic determinat, sobre una temàtica transversal identificada o sobre un barri o districte concret. Les seves funcions principals són:

- Vetllar per tal que les entitats de l'Estratègia participin activament en allò que més els interessa.
- Generar converses i propostes sobre temàtiques, territoris o sectors econòmics concrets.
- Impulsar les accions de la programació anual i triennial aprovades per l'Àmbit Participat Ampliat (en la seva temàtica, territori o sector econòmic específic).
- Proposar, a l'Àmbit Participat Ampliat i el Grup Motor, declaracions i/o posicionaments de l'Estratègia quan sigui necessari i sobre la seva temàtica, territori o sector econòmic que cada grup abordi.
- Proposar al Grup Motor noves adhesions a l'Estratègia.
- Designar persones/entitats, en qualitat de representants, per participar a l'Àmbit Participat Ampliat. Diferents Grups de Treball es poden posar d'acord per designar una representació compartida (per exemple diferents grups territorials).
- Presentar davant l'Àmbit Participat Ampliat el treball anual i triennial realitzat.

Composició i funcionament

Cada entitat adherida de l'Estratègia és autònoma per decidir de participar o no en aquests Grups de Treball (llevat de les entitats promotors que s'han identificat com a imprescindible la seva participació en tots els espais de l'Estratègia, i que podran escollir en quin Grup de Treball prefereixen estar).

Caldrà vetllar per tal que els Grups de Treball siguin diversos en la seva composició, incorporant com a mínim tres tipus d'actors diferents. Això ho hauran de garantir les pròpies entitats que els conformen, així com el Grup Motor, que podrà proposar als Grups de Treball noves incorporacions a aquests espais.

Els espais de participació poden ser de dos tipus:

- Grups de treball permanents: espais de trobada, reflexió i proposició sobre determinades temàtiques, territoris, sectors d'activitat.
- Grups de treball ad hoc: especialment pensats per aquells temes que necessiten un treball puntual, en profunditat, que s'esgoten un cop elaborades les propostes corresponents.

Cada grup és autònom per decidir quan es vol trobar, tenint en compte els calendaris de l'Àmbit Participat Ampliat i el Grup Motor, si s'hi volen presentar propostes o rendir-hi comptes. En tot cas, tot Grup de Treball s'ha de trobar, com a mínim, dos cops l'any i sempre abans de cada Àmbit Participat Ampliat anual i triennal. Així mateix ha de compartir les seves actes amb la resta d'espais de l'Estratègia.

Un grup d'entitats adherits a l'Estratègia (com a mínim tres) pot proposar la creació d'un Grup de Treball al Grup Motor, que n'ha de donar el vist-i-plau d'acord amb les prioritats anuals i triennals de l'Estratègia; sempre que aquestes entitats siguin representatives de diferents tipus d'agents i es comprometin a mantenir una activitat suficient del grup. La idoneïtat de mantenir en el temps un Grup de Treball ha de ser ratificat a l'Àmbit Participat Ampliat.

2. L'ÀMBIT PARTICIPAT AMPLIAT

Què és?

L'Àmbit Participat Ampliat és el segon nivell d'implicació en l'Estratègia. La participació és designada per cadascuna de les entitats promotores de l'Estratègia i té un rol d'informació i ratificació d'acords presentats pel Grup Motor. Té una cita anual i triennal, i la seva principal missió és compartir els avenços de l'Estratègia i les seves actualitzacions periòdiques.

Funcions

Les principals funcions de l'Àmbit Participat Ampliat són:

- Reunir i unir els esforços de les entitats d'ESS i el govern local, per assolir la visió de l'ESS a la Barcelona de 2030.
- Promoure l'ESS com a motor de transformació social i econòmica cap a aquesta visió.
- Prioritzar i vetllar pel desenvolupament de les línies estratègiques de treball compartit entre totes les signants.
- Participar en la construcció d'aliances amb altres actors socioeconòmics i moviments socials a favor d'aquesta visió 2030.
- Difondre els avenços de l'Estratègia al conjunt de la ciutat.

Trobada anual:

És la sessió plenària que reuneix un cop l'any les entitats promotores de l'Estratègia, on es rendeixen comptes de les línies estratègiques treballades conjuntament i s'acorden les noves línies pel següent any. En trobada anual s'aproven:

- La memòria anual presentada pel Grup Motor.
- Les noves adhesions a l'Estratègia.
- Les revisions d'organització de l'Estratègia.

- La composició del Grup Motor.

Trobada trianual:

És la sessió plenària que reuneix un cop cada 3 anys les entitats promotores de l'Estratègia i les entitats signants de primer o segon nivell que la componen, on es comparteixen els avenços en l'assoliment de fites de la visió 2030, es revisa si cal el document d'Estratègia i s'acorden els nous reptes pels següents tres anys. La preparació d'un Àmbit Participat Ampliat trianual requereix d'una preparació prèvia, normalment conduïda pel Grup Motor. En trobada trianual s'aproven:

- El document d'Estratègia i les seves possibles revisions.
- La memòria trianual presentada pel Grup Motor.
- La programació trianual, elaborades en el marc dels Grups de Treball i proposats pel Grup Motor.

Composició i funcionament

En formen part totes les entitats promotores de l'Estratègia. En especial l'Àmbit Participat Ampliat de l'Estratègia hauria de reunir: les representatives de l'ESS (integrants actuals de l'Àmbit Participat Ampliat), les entitats d'àmbits «no articulats» (comunitàries i col·laboratives especialment), les entitats representatives de barris i districtes, les representants dels grups polítics municipals, les representants del govern local en matèria d'ESS.

Podran ser convidades a aquest espai persones referents (en gènere, sostenibilitat, coneixement obert...), així com entitats que, per la seva trajectòria o treball vinculat a aspectes clau de l'Estratègia, es considerin rellevants

L'Àmbit Participat Ampliat està co-presidit per l'Ajuntament de Barcelona i una entitat representant l'ESS. Cap de les dues tenen vot qualificat. Les decisions es prenen per majoria simple, si bé s'exigirà una majoria qualificada per aprovar:

- El document d'Estratègia i les seves possibles revisions.
- Les revisions d'organització de l'Estratègia.
- La composició del Grup Motor.

L'Àmbit Participat Ampliat ha de compartir les seves actes amb la resta d'espais de l'Estratègia.

3. EL GRUP MOTOR

Què és?

El Grup Motor és el tercer nivell de participació i decisió de l'Estratègia i té encomanat el govern executiu de l'Estratègia i el lideratge de les línies estratègiques compartides entre tots els actors promotors i rendeix comptes davant l'Àmbit Participat Ampliat anualment.

Funcions

Es reuneix un cop al trimestre i les seves funcions principals són:

- Elaborar la programació anual i trianual de l'Estratègia, perquè puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat Ampliat.

- Adoptar les mesures necessàries per assolir les fites de l'Estratègia.
- Elaborar propostes d'organització, participació i governança, perquè puguin ser aprovades, si escau, en l'Àmbit Participat Ampliat. En particular, el Grup Motor pot proposar: la creació de nous Grups de Treball, la dissolució dels quals no estiguin funcionant adequadament, la incorporació de persones/entitats als mateixos, etc.
- Impulsar i aprovar declaracions i/o posicionaments de l'Estratègia quan sigui necessari (per iniciativa pròpia o les proposades pels Grups de Treball).
- Proposar i aprovar inicialment les noves adhesions a l'Estratègia (de mutu propi o les proposades pels Grups de Treball).
- Vetllar per l'adhesió i la participació equilibrada a l'Estratègia (i tots els seus espais) dels diferents tipus d'entitats, col·lectius, grups i moviments de la ciutat, rellevants per a l'ESS.
- Designar dues o tres persones interlocutores amb l'espai tècnic.
- Dirigir col·lectivament l'espai tècnic, avaluar la seva feina i aprovar els recursos necessaris per al seu correcte funcionament:
 - En cas de la contractació de serveis externs, haurà de dissenyar adequadament els requisits i condicions, difondre suficientment l'encàrrec i seleccionar la proposta més adequada tècnica i econòmicament.
 - En el cas de contractació laboral, haurà de definir adequadament els requisits i condicions, difondre suficientment l'oferta i seleccionar la persona més adequada tècnicament.
 - En ambdós casos (contractació de serveis i contractació laboral) haurà de garantir la disponibilitat de recursos i designar l'entitat membre que n'assumeix la responsabilitat directa.

En relació amb els Grups de Treball, les seves funcions principals són:

- Validar les decisions, les accions i les propostes presentades pels Grups de Treball.
- Validar les noves adhesions proposades pels Grups de Treball.
- Animar, orientar i donar suport als Grups de Treball, quan sigui necessari.
- Aprovar la creació de nous Grups de Treball proposats per entitats promotores, d'acord amb les prioritats anuals i triennals de l'Estratègia, i sempre que aquestes entitats siguin representatives de diferents tipus d'agents i es comprometin a mantenir una activitat suficient del grup.
- Proposar, impulsar i aprovar la creació de nous Grups de Treball quan escaiguin i convidar determinades membres adherits a què en formin part.
- Proposar, justificar i aprovar la dissolució de Grups de Treball inactius, sense representació diversa o àmpliament allunyats de les prioritats estratègiques aprovades en l'Àmbit Participat Ampliat.

En relació amb l'Àmbit Participat Ampliat, les seves funcions principals són:

- Preparar, organitzar i convocar l'Àmbit Participat Ampliat de l'Estratègia, anual i triennal.

- Vetllar per l'acompliment de les decisions adoptades en l'Àmbit Participat Ampliat.
- Presentar els resultats anuals, per a la seva aprovació.

El Grup Motor ha de compartir les seves actes amb la resta d'espais de l'Estratègia.

Composició i funcionament

L'òrgan executiu haurà d'estar format per entitats representatives o referents en l'àmbit de l'ESS, designades pels diferents Grups Motors. Per un primer període trienal de l'Estratègia, com a mínim caldria garantir que l'espai executiu està format per persones/entitats procedents de:

- Confederació de Cooperatives de Catalunya
- Consell d'Associacions de Barcelona
- FETS
- La Confederació
- Taula del Tercer Sector Social
- XES
- 3 màxims representants de l'Ajuntament de Barcelona en matèria d'ESS, actualment:
 - Direcció de Serveis d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum
 - Direcció Executiva de Desenvolupament Socioeconòmic de Proximitat de Barcelona Activa
 - Comissionat d'Economia Verda, Social i Solidària

Les entitats membres del Grup Motor hauran de garantir la seva participació amb una o dues persones que hauran de dedicar el temps necessari i suficient per complir les funcions que li han estat encomanades. En cas que una entitat designi dues persones, una d'elles tindrà caràcter de persona designada i l'altra de substituta, però sempre caldrà garantir els traspasos d'informació adients.

El Grup Motor està co-presidit per l'Ajuntament de Barcelona i una entitat representant l'ESS. Cap de les dues tenen vot qualificat. En la presa de decisions s'exigirà una majoria simple per aprovar:

- La proposta de programació anual/trianual per a què puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat Ampliat.
- Les mesures necessàries per assolir les fites de l'Estratègia.
- La proposta de memòria anual/trianual per a què puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat Ampliat.
- Noves adhesions a l'Estratègia (de mutu propi o les proposades pels Grups de Treball).
- Validar les decisions, les accions i les propostes presentades pels Grups de Treball.
- La creació de nous Grups de Treball i la seva composició.

- La convocatòria de l'Àmbit Participat Ampliat, anual i trianual.

I una majoria qualificada per aprovar:

- Declaracions i/o posicionaments de l'Estratègia quan sigui necessari (de mutu propi o les proposades pels Grups de Treball).
- La proposta de document d'Estratègia i les seves possibles revisions, per a què puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat Ampliat.
- Les propostes d'organització, participació i governança, per a què puguin ser aprovades, si s'escau, en l'Àmbit Participat Ampliat.
- La proposta de composició del Grup Motor, per a què pugui ser aprovada, si s'escau, en l'espai polític.

(C) Secretaria Tècnica

Què és?

La Secretaria Tècnica és l'equip contractat per atendre les necessitats de les entitats adherides de l'Estratègia, en el marc del Grup Motor. Aquest és qui li encomana les tasques i funcions i qui dirigeix el seu treball.

Funcions

La Secretaria Tècnica té com a principal funció facilitar la presa de decisions de les entitats adherides de l'Estratègia, tant al Grup Motor com a l'Àmbit Participat Ampliat. No està al servei dels Grups de Treball, si bé dins les dedicacions establertes per donar-hi suport quan aquests ho necessitin.

Les principals tasques que ha de realitzar són:

- Proposar el calendari de treball anual de l'Estratègia i vetllar pel seu compliment.
- Elaborar els documents de treball pel Grup Motor i l'Àmbit Participat Ampliat.
- Facilitar la convocatòria del Grup Motor i l'Àmbit Participat Ampliat.
- Preparar les dinàmiques de discussió i presa de decisions dins del Grup Motor i l'Àmbit Participat Ampliat.
- Mantenir actualitzats i dinamitzar les eines de comunicació de l'Estratègia.
- Preparar, dinamitzar, recollir i elaborar conclusions de processos participatius generats adhoc.
- Recollir els indicadors fixats per l'Estratègia sobre els avenços definitius respecte la visió 2030.

La Secretaria Tècnica ha de compartir les seves actes amb la resta d'espais de l'Estratègia.

(D) Entitats adherides

Ens imaginem que les entitats promotores de l'Estratègia seran, com a mínim, totes aquelles que han estat convidades a participar en el procés de definició de la mateixa. Fins ara:

- AMMFEINA
- Barcola
- Confederació de Cooperatives de Catalunya
- Consell d'Associacions de Barcelona
- Coòpolis – Ateneu Cooperatiu de Barcelona
- Cydònia
- Dimmons - UOC
- DINCAT - Associació Empresarial d'Economia Social
- ECAS - Entitats Catalanes d'Acció Social
- FCCUC - Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya
- FCTC - Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
- Federació de Mutualitats de Catalunya
- Federació ECOM Barcelona
- FEICAT - Empreses d'Inserció de Catalunya
- FETS - Finançament Ètic i Solidari
- Fòrum Salut Mental
- La Confederació
- Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya
- XES - Xarxa d'Economia Solidària
- Representants dels grups municipals
- Ajuntament de Barcelona

D'entre les anteriors, es considera imprescindible la participació activa (en tots els nivells de participació) de les entitats representatives de l'ESS de la ciutat (membres de l'AESCAT) i membres de l'Ajuntament de Barcelona.

Així mateix, identifiquem que seria interessant fer partícips de l'Estratègia a:

ara que l'estem dissenyant	un cop estigui dissenyada	en un futur com actuació de l'Estratègia
- La Cordi: Comerç Just i Finances Ètiques - Lafede.cat Organitzacions per a la Justícia Global	- Consell de la Joventut - Entitats de famílies (FAPAC – Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de	- Entitats de comerç de proximitat - Representants d'administracions públiques metropolitanes

<ul style="list-style-type: none"> - Organitzacions autogestionades vinculades a la defensa de drets laborals (Sindillar, Sindicat de Venedors Ambulants, RidersxDerechos...) - Xarxa de Bancs del Temps - XEC - Xarxa d'Espais Comunitaris - XELL - Xarxa d'Educació Lliure ... 	<p>Catalunya)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Entitats veïnals (FAVB Federació d'associacions de veïns de Barcelona) - Moviments socials (caldrà concretar amb què estem pensant) - Òmnium ... 	<ul style="list-style-type: none"> - Sindicats - Universitats i centres de recerca (caldrà concretar) ...
---	---	--

(E) Eines

Algunes de les eines que preveiem poden ser útils per a la informació, adhesió, participació i presa de decisions en el marc de l'Estratègia són:

Web

Ha de tenir una funció informativa i testimonial tant de l'Estratègia en el seu conjunt com dels espais que la governen i els documents que la fonamenten o que se'n deriven. A través del web es podran rebre sol·licituds d'adhesió.

Xarxes socials

Han de tenir una funció informativa i difusora de l'Estratègia i dels avenços que en ella s'hi donen. Caldrà decidir quines són les xarxes socials més adequades.

Decidim

Han de tenir una funció organitzadora de grans debats sobre l'Estratègia, en especial durant els processos de preparació dels Àmbits participats ampliats anuals i triennals.